

Péter és Pál ünnepe

(június 29.)

Mt 16,13-19

Te Péter vagy, szikla

Az apostolfejedelmeknek tartott Szent Péter és Szent Pál két igen eltérő egyéniség volt. Mindketten jelentősen hatottak a római egyházközségekre, mégis egyikük sem alapította. Június 29-én, közös vértanúságuk napján emlékezünk meg róluk. Pétert a hagyomány szerint fejjel lefelé feszítették keresztre, Pált pedig, római polgárként karddal lefejezték.

Vértanúságuk emlékének ünnepét legkorábban 258-ból ismerjük. Péterről a Vatikán-dombon, Pálról a Via Ostinense mellett lévő templomban, és mindkettőjükéről a Szent Sebestyén-katakombában emlékeztek meg, ahol a keresztény üldözések idején sokáig elrejtették ereklyéiket. A 4. században a keresztények mindhárom helyen tartottak liturgikus megemlékezést. Három különböző régi mise-szöveget ismerünk erről az ünnepről. Nagy Szent Leó pápa az 5. században arról számolt be, hogy e két apostol tisztelete az egész földkerekségen elterjedt. A két apostol sírjai fölé épült a római Szent Pál- és a Szent Péter-bazilika. Magyarországon legkorábban az apostolfejedelmek és népek apostola címmel emlékeztek meg róluk.

Máté evangéliuma kiemelt figyelmet szentel Péternek, és számos saját forrást dolgozott fel. A mai jelenet Fülöp negyedes fejedelem területéhez tartozó vidéken történt (13. v.). A szöveg stilisztikai sajátosságai arám forrásra vezethetők vissza, melyet szerkesztéskor az evangélista kicsit módosított. Véleményünk szerint valamelyik palesztinai egyház, amely fogékony volt Péter kiemelkedő szerepének értékelésére, őrizte ezt a történetet, addig, amíg be nem került az evangéliumba. A jelenet bevezetőjében Jézus kíváncsi a róla elterjedt véleményekre, elsősorban arra, hogyan gondolkodik a messiásságáról a nép és a szűkebb tanítványi kör (14. v.). Jézus önmagára az „Emberfia” címet használja (13. v.), az a kifejezés először Dániel próféta könyvében (7,13-14) jelent meg. Jézus eltérő válaszokat kap: a messiási elképzeléseket hazafias és nemzeti érzések hatják át. Péter a többi apostol szóvivőjeként kijelenti: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia!” (16. v.). A hatásos deklaráció ellenére világos, hogy Péter és az apostolok messiási elképzelése és Jézus

messiási értelmezése jelentősen eltér egymástól (21–23. v.). A kijelentés után ugyanis Péter konfliktusba kerül Jézussal, akit őv attól, hogy Jeruzsálembé menjen, mert ott elfogják majd és megölik. Jézus emiatt kéri tanítványaitól, hogy titkolják el messiásságát. Péter válasza pedig úgy látszólag többet tartalmaz, mint amit első hallásra megértenek a körül állók. Ez a messiási cím, illetve az Isten Fia cím szerepelni fog Jézusnak a nagytanács előtt lefolytatott vallási perében. Péter a „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia” vallomással alapozta meg különleges tekintélyét az egyházban és a tanítványi körben. Máté közösségében Pétert az apostoli kollégium vezetőjének tekintették. Jézus válaszában a „test és vér” (17. v.) kifejezés az emberi erőforrásokra utaló hebraizmus, amely Jézus szerint nem elegendő ennek a felismerésnek a megtételére – ahhoz valami felsőbb isteni segítség, kinyilatkoztatás szükséges! Aki erre a felismerésre képes, az összhangban él a teremtést felügyelő Isten elképzelésével. Lukács evangéliumában (22,31–32) Péter kapja a testvérek megerősítésének feladatát is, miután megtér.

Péter missziójának jelei a szikla (18. v.), a kulcsok (19. v.) és az oldás-kötés (19b). Az arám szövegben szereplő „képha”, azaz szikla jelentésű szó görög fordítása harmonizál Péter nevével: „petra”. Ez egyben Simon Péter névváltoztatásának története is, amely utal új feladatára. Jézus nem kezdett jövődő követőinek szisztematikus megszervezésébe olyan szinten, hogy egyházalapításról, szervezeti szabályok és vezetői intézményrendszer kialakítására tett volna kezdeményezéseket. A szövegben szereplő „eklészia” (egyház) szó (18. v.) még nem jogi-szervezeti értelemben funkcionál, Jézus korában az ő összehívott barátaira vonatkozott. Sokan kapcsolatba hozzák az egyház szót a héber „qahal” (vallási gyülekezet) szóval. De ez a vallási csoport Jézus szavai szerint olyan erős lesz, hogy kiállja a gonoszság erőinek támadását is (18b). A bizakodás alapja, hogy „sziklára épült”, vagyis olyan szilárd alapra, amely megvédi a támadásoktól.

A kulcsok hatalmának jelképeiről legkorábban az Iz 22,22-ben olvashatunk, ahol Eljakim király a kulcsok vállra helyezésének szertartásával kapja meg a hatalmat, hogy megnyissa a bezárt királyi palotát. Jézus másutt is utal a kulcsok hatalmára, többek között a farizeusokkal folytatott vitában, ahol azért korholja farizeus ellenfeleit, mert visszaélve hatalmukkal kizárják az embereket a menyenyek országából (Mt 23,13). A Jelenések könyvében a kulcsok hatalmának birtokosa Jézus. Péter feladata, hogy a – farizeusokkal

ellentétben – Jézus távollétében beengedje az üdvösség országába az oda kívánczolókat. A kulcsok hatalma eredetileg a bűnbocsátás hatalmát jelentette. A mennyek országa és az egyház hasonló jelentésű ebben a szövegben, de a mennyek országa tágabb, mint az egyház. Az utolsó metafora az oldás és kötésre vonatkozik. Az általános rabbinikus értelmezés szerint a feloldás a megengedést jelentette, a megkötés pedig a tiltást. A rabbik különböző módon gyakorolták ezt a hatalmat tanítványaik felett. Csak ritkán jelentette ez a közösségből való kizárást vagy a visszafogadást. Máté közösségének tagjai túlnyomórészt zsidó-keresztények lehettek, akik nem éppen lelkesedtek azért, hogy a jóakarátú pogányokat befogadják az egyházba. Péter bár zsidó volt, kiállt a pogányok egyházba való egyenrangú befogadása mellett.

A szöveg elsőséget biztosít Péternek az apostoli kollégiumban, de a katolikus és protestáns exegéták másképpen értelmezik az elsőség kérdését. Ennek oka, hogy a Katolikus Egyház erre az evangéliumi szakaszra alapozza Róma püspökének a jurisdikciós primátusát. Ez pedig azt jelenti, hogy a pápának joga van más egyházak életébe beleszólni, azok fölé vezetőket kinevezni, valamint hogy állásfoglalását a vitás kérdésekről a helyi egyházak kötelesek elfogadni. Erre azonban csak a Máté evangéliumában található szöveg ad alapot. Az ősegyházi szövegekből kevés információt kapunk arról, hogy vajon Péter ezt a megbízását folyamatosan gyakorolta-e? Jóllehet az Apostolok Cselekedetei irányítónak tartja (3,16), de nem a jelen evangéliumi szakasz által sugallt értelemben. Péter befolyása ebben az időben inkább csak a zsidó-keresztény körökre korlátozódik, a pogányok szellemi vezére Pál lesz (Gal 2,7–8). Pál leveleiből Jakab apostol látszik a legtekintélyesebb keresztény vezetőnek (Gal 2,9), őt követi Péter és János.